

недоторканність фізичного існування людини. А на задоволення прохання про припинення її життя накладено заборону в Цивільному кодексі України і низці статей медичного законодавства [3].

Крім законодавчої бази України забороняється така форма смерті і на морально-етичному та релігійному рівні. Дозвіл застосовувати еутаназію з великою вірогідністю може стати гальмом в пошуку нових ефективних способів і засобів лікування пацієнтів, бо часто саме боротьба зі смертю спонукає медицину рухатися вперед. Такий спосіб позбавлення життя може бути засобом вчинення злочинів, умертвіння старих осіб, інвалідів, невиліковних хворих, на лікування яких не вистачає грошей, підкупу медперсоналу, зловживання посадовими повноваженнями, шахрайства тощо.

Проте, думка українського суспільства щодо цього питання не така категорична, як чинне законодавство. З результатів опитування, проведеного в жовтні 2011 р. інститутом Горшеніна серед 1 тис. респондентів у різних регіонах України, вдалося встановити, що проти еутаназії виступають лише 37,1% опитаних. А підтримують її, у тій чи іншій формі або ситуації, близько 62%. Для порівняння: у 2007 р. кількість людей, які були категорично проти добровільної смерті для невиліковно хворих, становила 57% [4]. Тобто, простежується тенденція легалізації еутаназії

Таким чином, право на смерть в Україні досі залишається неврегульованим. Оскільки це явище науковці трактують не лише з негативної точки зору. У багатьох країнах світу ця процедура є легальною і безвідповідальною. Так, в Австралії закон про еутаназію був запропонований членом парламенту як «біль про права невиліковно хворих» у 1995 році. Ідея проекту суперечила позиції Австралійської медичної асоціації і суспільних груп, які захищають право на життя, закон був прийнятий і вступив в дію з 02.07.1996 року, проте, 25.03.1997 року вищевказаний закон було відмінено. В 2002 році в Нідерландах прийнято «Закон про припинення життя за бажанням чи допомогою в самогубстві» [2, с. 28 – 29].

Література:

1. Анікіна Г. В. Перспективи легалізації еутаназії в Україні / Г. В. Анікіна // Форум права. – 2009. – № 3. – С.28 – 29.
2. Конституція України. Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. [Електронний ресурс.]
Режим доступу:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
3. Легалізація еутаназії [Електронний ресурс] // Науковий вісник – Режим доступу: www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Nvlduvs/2012.
4. Наслідки еутаназії. Чи узаконять добровільну смерть в Україні // Дзеркало тижня – Електронний ресурс. Режим доступу:
<http://gazeta.dt.ua/family/naslidki-evtanaziyi-abo-chi-uzakonyat-dobrovilnu-smert-v-ukrayini-.html>.

Товкач В.

(наук. кер. – доц. Нагорний В. В.)

*студентка V курсу факультету філології та журналістики
Полтавського національного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

Правовий принцип «Non bis in idem» або «Не двічі за одне»: світовий та вітчизняний досвід

Правило non bis in idem (в перекладі з латинської не двічі за одне) є одним з найдавніших правових принципів західної цивілізації, коріння якого сягає часів Стародавньої Греції та Риму.

Перша згадка про нього датується приблизно 355 р. до н.е., коли Демосфен зробив висновок, що закон забороняє судити одного й того ж чоловіка двічі з того самого приводу [4]. З початком інтеграційних процесів в Європі принцип *non bis in idem* розвинувся до рівня міжнародновизнаного права людини [4].

На міжнародному рівні в різних редакціях окремі положення правила «*non bis in idem*» були висвітлені та закріплені в такому вигляді та наступних документах: «Ніхто не повинен бути вдруге засуджений чи покараний за злочин, за який він уже був остаточно засуджений або виправданий відповідно до закону і кримінально-процесуального права кожної країни» (п. 7 ст.14 МПГПП) [2]; «Нікого не може бути вдруге притягнуто до суду або покарано в порядку кримінального провадження під юрисдикцією однієї і тієї самої держави за правопорушення, за яке його вже було остаточно виправдано або засуджено відповідно до закону та кримінальної процедури цієї держави» (ст. 4 протоколі № 7 до КЗПЛ) [3].

В нашій державі відповідне положення висвітлене у ч.1 ст 61 Конституції України та звучить так, що «Ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення» [1]. Також правило *non bis in idem* фрагментарно відображене у тексті ККУ та звучить воно так «Ніхто не може бути притягнений до кримінальної відповідальності за той самий злочин більше одного разу» (ч. 3 ст. 2 ККУ) та «Якщо особи, зазначені у частині першій цієї статті (ч. 2 ст 7 КК), за вчинені злочини зазнали кримінального покарання за межами України, вони не можуть бути притягнені в Україні до кримінальної відповідальності за ці злочини». Також ч. 1 ст. 19 КПКУ розтлумачується так, що «ніхто не може бути двічі обвинуваченим або покараним за кримінальне правопорушення, за яким він був виправданий або засуджений на підставі вироку суду, що набрав законної сили», це більш уточнюючий принцип. Коли ми звертаємося до цієї статті в КПКУ необхідно розможувати поняття «обвинувачення» та «притягання до кримінальної відповідальності» яке в свою чергу міститься у ч. 1 ст. 3 КПКУ. Зазначимо, що складним у розумінні принципу «*non bis in idem*» є поняття – «двічі за одне і те саме правопорушення». Зміст цього принципу може бути сприйнятий як заборона притягати фізичну та юридичну особу двічі до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення, але особа може бути притягнена за злочин до різних видів відповідальності, особа може нести цивільно-правову, адміністративну чи кримінальну відповідальність, що не суперечить принципу «*non bis in idem*».

Щодо реалізації даного принципу в практиці інших держав нам відомі такі випадки:

- рішення у справі "Градингер проти Австрії" від 23 жовтня 1995 року Європейський суд з прав людини (далі ЄСПЛ) сформулював критерії оцінки двох правопорушень як тотожних. Така тотожність стосується не лише назви правопорушень за відповідним законом, а також, що найбільш важливо, їх змісту та мети. Виходячи з цього ЄСПЛ визнав таким, що порушує ст. 4 Протоколу № 7, стягнення із заявника адміністративного штрафу за керування транспортним засобом у стані сп'яніння, оскільки раніше він вже був засуджений за це саме діяння як за кримінальний злочин. Суд розцінив адміністративне правопорушення і злочин "одним і тим самим діянням" у сенсі розглядуваної статті [4];

- рішення у справі Олівейра проти Швейцарії. Пані Олівейра, керуючи автомобілем у неправильно розрахувала швидкість з огляду на погодні умови внаслідок цього її автомобіль виїхав на смугу зустрічного руху, де зіштовхнувся з іншим автомобілем, водій якого в результаті зіткнення отримав серйозні тілесні ушкодження. Спочатку її визнали винною в адміністративному правопорушенні, згодом – в кримінальному. Цюрихський окружний суд у рішенні зазначає, що принцип «*non bis in idem*» притягнення до адміністративної відповідальності виключає можливість подальшого кримінального переслідування особи, проте оскільки ретельне розслідування показало, що ті самі факти становлять більш серйозне, кримінально-каране порушення, то перше рішення і покарання, повинні бути скасовані. Розмір штрафу у другому процесі був зменшений, з урахуванням вже сплаченої суми стягнення на підставі першого рішення. [4].

Разом із тим практика Європейського Суду з прав людини щодо застосування ст. 4 протоколу № 7 Конвенції є непослідовною та в деяких випадках, навіть, суперечливою. Цей недолік визнає й сам Суд.

Також щоб прослідкувати і відповісти на питання чи дотримуються принципу *non bis in idem* в Україні потрібно розглянути здійснений аналіз судової практики певного районного суду за певний період і обрано справу для прикладу. Йдеться про адміністративні і кримінальні справи, пов'язані з притягненням до юридичної відповідальності осіб, винних у незаконному перетині державного кордону України з використанням підроблених документів. У процесі дослідження було встановлено, що, крім притягнення до адміністративної відповідальності, одна й та ж сама особа за те ж саме правопорушення притягується ще і до кримінальної відповідальності. Кваліфікуючи діяння осіб, які намагалися перетинати кордон України, використовуючи підроблені документи, адміністративний суд цілком законно і обґрунтовано застосовує ст. 204-1 КУпАП й обирає їм визначену законом міру покарання. Санкція цієї статті передбачає покарання у вигляді штрафу або адмінарешт строком до 15 діб. Разом з тим додатково кваліфікують діяння цих осіб ще і за ч. 4 ст. 358 ККУ, яка передбачає відповідальність за використання підробленого документа. Фактично одну й ту ж саму особу два рази притягують до юридичної відповідальності за одне й те саме правопорушення, що категорично заборонено ст. 61 Конституції України.

Отже, вплив та значення принципу «*non bis in idem*» для правозастосовної діяльності полягає у тому, що особа, уповноважена її здійснювати, повинна не допустити подвійного інкримінування та призначення покарання особі, яка вчинила злочин за одне й те ж діяння за двома чи більше статтями КК. У цьому випадку, на відміну від правотворчої діяльності, принцип повноти кваліфікації повинен фактично ігноруватися з метою недопущення порушення вимоги ст. 61 Конституції України.

Література:

1. Конституція України (чинна з 1996 р. зі змінами) // Офіційний портал Верховної Ради України
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 19.10.73 [Електронний ресурс]. - http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_043
3. Протокол № 7 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 22 листопада 1984 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_804
4. Хилюк С. Кримінально-правові аспекти правила NON BIS IN IDEM у практиці європейського суду з прав людини./ Вісник Львівського університету. Серія юридична. Випуск 55. 2012 р. — с. 254-26.

Чуб А.

(наук. кер. – доц. Нагорний В. В.)

студентка I курсу факультету філології та журналістики

*Полтавського національного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

Міжнародний пакт про громадянські та політичні права

У сучасному світі питання про права людини займає одне з центральних місць у відносинах між державами. Міжнародне співробітництво держав у галузі прав людини відбувається у формі прийняття певних стандартів стосовно змісту правового статусу індивіда та прийняття державами зобов'язань дотримуватись цих стандартів у своєму внутрішньому законодавстві і у повсякденній діяльності.